

Parki narodowe i rezerваты znajdujące się na Alasce są bardzo rozległe, co wynika z wielkości tego stanu, niskiego zaludnienia, a przede wszystkim z różnorodności i obfitości dzikiej przyrody występującej na tym obszarze. Park Narodowy Wrangell – Saint Elias znajduje się w południowo – wschodniej części Alaski, nad zatoką o tej samej nazwie – tuż przy granicy z Kanadą. Obejmuje swoim zasięgiem kilka pasm górskich, z których najważniejsze dwa to Góry Wrangla (Wrangell) oraz Góry Św. Eliasza (Saint Elias), dlatego też ukształtowanie powierzchni parku ma zdecydowanie charakter górzisty.

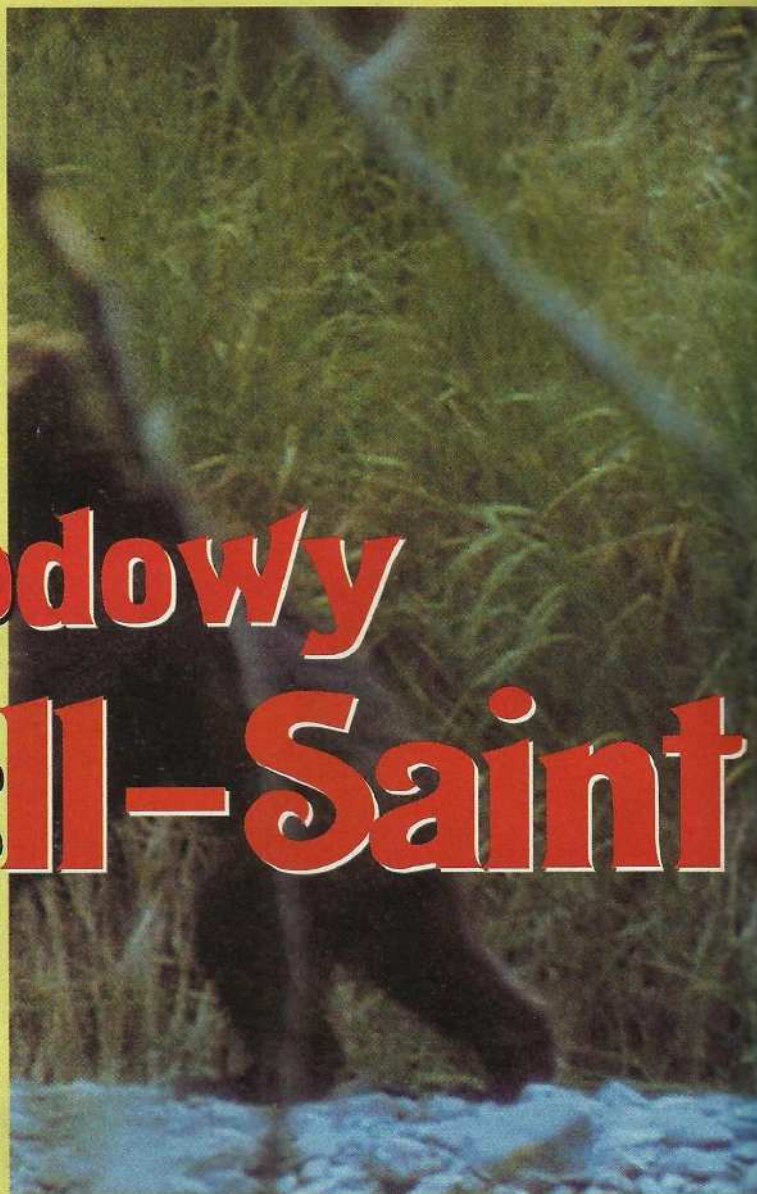
Park narodowy Wrangell – Saint

Najwyższym szczytem jest Góra Św. Eliasza (Mount Saint Elias) o wysokości 5489 m n.p.m., będąca jednocześnie drugim co do wielkości szczytem Stanów Zjednoczonych. Wraz z sąsiadującymi z nim parkami: Kluane (Kanada), Glacier Bay (Alaska) oraz Tatshenshini-Alsek (Kanada) tworzą największy, bo o powierzchni aż 96 000 km² (blisko 1/3 Polski!), międzynarodowy przyrodniczy obszar chroniony wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO.

Wrangell-Saint Elias założony w 1980 r. jest największym parkiem narodowym Stanów Zjednoczonych, a jego powierzchnia (52 800 km²) jest sześciokrotnie większa od obszaru, jaki zajmuje jeden z najbardziej znanych parków – Yellowstone. W jego granicach spotykają się cztery główne łańcuchy górskie, w obrębie których znajduje się 9 z 16 najwyższych szczytów Stanów Zjednoczonych. Chociaż Góry Wrangla mogą poszczycić się wieloma wulkanami, to jednak tylko ich najwyższy szczyt – Mount Wrangell o wys. 4317 m n.p.m. – pozostaje wciąż aktywny (ostatnia erupcja mała miejsce w 1900 r.), czego najlepszym dowodem są smużki pary wodnej unoszące się z jego szczytu (jest również jednym z najwyższych aktywnych wulkanów Ameryki Północnej). Rdzenni mieszkańcy tych terenów Atapaskowie Atna nazywają Mount Wrangell „K'alt'aeni”, co znaczy „Ten, który kontroluje”. Pozostałe wulkany (m.in. Mount Drum, Mount Sanford i Mount Blackburn) „drzemia”.

Skały wulkaniczne tworzące masyw Gór Wrangla leżą na podłożu zbudowanym ze znacznie starszych skał zwanych Wrangellia terrane. Obecność wapienia morskiego i skamielin dowodzi, że znajdowały się one niegdyś w środowisku tropikalnym, a potem morskim. Systematycznie, acz powoli, piętrzyły się ku górze, aż uformowały łań, który dzisiaj nazywamy Alaską.

Góry Wrangla-Św. Eliasza pokryte przez cały rok śniegiem tworzą rozległy kompleks szczytów i lodowców górskich, pól lodowych oraz rzek. Wśród licznych, ogromnych pól lodowych najokazalsze jest pole lodowe Begleya znajdujące się nad zatoką Alaska, będące jednocześnie największym północno – amerykańskim subpolarnym polem lodowym. Wychodzą z niego gigantyczne lo-

downce – Beringa, Tana, Columbus oraz Goyot. Pomiędzy Zatoką Lodową a Zatoką Jakucką znajduje się olbrzymi lodowiec Malaspina – największy lodowiec piedmontowy Ameryki Północnej (jest to lodowiec powstający na przedpolu gór z połączenia spływających z nich lodowców dolinnych). Ponieważ oprócz lodu niesie on ze sobą również duże ilości materiału skalnego i ziemi, na jego obrzeżach rosną rośliny, w tym nawet pojedyncze drzewa. Zują one jednak tylko do czasu, gdy w wyniku topnienia lodu tracą stabilne podłoże i spadają z krawędzi „ładu”. Położony w samym sercu Gór Wrangla lodowiec Nabesna, w przybliżeniu o długości 130 km, jest najdłuższym niepolarnym lodowcem dolinowym, natomiast lodowiec Hubbarda (nazwany tak od imienia odkrywcy krateru Aniakchak ojca Bernarda Hubbarda) jest jednym z największych i najaktywniejszych lodowców górskich w Ameryce Północnej. Z lodowców tych spływają tysiące górskich strumieni przekształcających się z czasem w rzeki anastomozujące (ich koryta łączą się i rozdzielają, przez co z lotu ptaka przypominają kobiece warkocze). Największa jest rzeka Copper. Płyńie ona wzdłuż zachodniej granicy parku, jej źródła biją z lodowców Gór Wrangla, natomiast ujście znajduje się nad zatoką Alaska.

W granicach parku występują właściwie aż trzy strefy klimatyczne, lecz dominują odmiany klimatu górskiego: latem dni są pochmurne i chłodne, jedynie w lipcu zdarzają się słoneczne z ładną pogodą. Po pogodnej, ale krótkiej jesieni bardzo szybko nadchodzi zima, temperatura spada nawet do –45°C, a opady śniegu wynoszą średnio ok. 60 cm. Równie szybko jak zima nadchodzi wiosna, lecz wysokie położenie nad poziomem morza oraz obecność lodowców i pól lodowych nie pozwala na zbytne ogrzanie się ziemi oraz powietrza.

Elias

Ponad 38 000 km² powierzchni parku porasta borealny las szpilkowy (północnoamerykańska tajga), tworzący jeden z największych, zwartych obszarów leśnych świata. Układ roślinności w parku odzwierciedla jego różnorodność krajobrazów i formacji geologicznych, są tu rzadkie formacje roślinne połączone z nietypowymi dla Alaski formami ładu (np. piaszczyste wydmy) lub ciekawe formacje skalne (wapień, popiół wulkaniczny, wulkany błotne). Najnowszy spis roślinności parku mówi o występujących tu 884 gatunkach roślin naczyniowych. Puszcza ciągnie się od wybrzeża (dominuje świerk sitkajski) aż po Alaskę kontynentalną (świerk biały i czarny), natomiast wzdłuż wód zatoki Alaska oraz w głębi ładu powszechnie występują rozlewiska rzeczne i moczary (królestwo łosia). Korytarze rzeczne i wyżyny porasta las mieszany (świerk biały, brzoza i topola osika). Tereny subalpejskie charakteryzują się większym udziałem roślinności krzaczastej (m.in. brzoza brodawkowata i czarna jagoda), natomiast powyżej linii lasu dominują głównie karłowate, wrzosowe zarośla, turzyce i trawy.

Symbolem parku jest bez wątpienia owca Dalla (najlicniejsza populacja w całym Stanach Zjednoczonych), która wraz z górskim kozłem zamieszkuje trudno dostępne skaliste turnie. Liczne stada karibu (renifera amerykańskiego) pasą się na przyległych do gór równinach pokrytych porostami, a trzęsawiska i rozlewiska nadbrzeżnych nizin są królestwem łosia amerykańskiego. W lesie oraz wśród nadbrzeżnych zarośli buszuje niedźwiedź brunatny oraz grizzly, natomiast rzeki i górskie strumienie są miejscem tarła łosia. Spotkać tu można niedźwiedzia czarnego (baribala), rysia, rosomaka, wydrę rzeczną, lisa, kunę, wilki, świstaki, bobry, ursona północnoamerykańskiego (jest to daleki krewniak jeżozwierza, zwany też igłozwie-

rzem) oraz popularnego zająca śnieżnego. Występuje również wiele gatunków gryzoni oraz – co ciekawe – nietoperze. Rozlewiska rzeki Copper zamieszkuje liczne ptactwo wodne, m.in. dzikie gęsi, kaczki oraz łabędzie trębacze, natomiast w obszarach leśnych orzeł złoty, bielik amerykański, sokół wędrowny, grubodziób sosnowy oraz kilkanaście gatunków dzięcioła. Całorocznymi mieszkańcami parku są pardwa wierzbową, głuszc, kruk, jastrząb gołębiarz oraz sowa rogata. Górskie strumienie i rzeki są celem corocznych wędrówek na tarło trzech gatunków łosia: królewskiego, czerwonego i srebrnego. Ponadto żyją w nich pstrąg tęczy, troć jeziorowa, burbot. W dorzeczu rzeki Copper nad Przylądkiem Malaspina (Zatoka Jakucka) leżą główne korytarze migracyjne ptaków wędrownych. Na wybrzeżu spotkać można wiele morskich ssaków, np. lwy morskie, foki, morsy oraz wieloryby.

Na terenie parku znajduje się wiele pomników historycznych, głównie związanych z odbywającą się tu w przeszłości działalnością górniczą, bowiem już od roku 1900 wydobywano tutaj rudę miedzi oraz złoto. Najbliższe miasteczka Copper Center, Chitina, Gulkana oraz Chistochina były niegdyś małymi wioskami Atapasków, które na skutek rozwoju górnictwa i osadnictwa rozrosły się do dzisiejszych rozmiarów.

SEBASTIAN BIELAK

Zdjęcie zostało udostępnione za zgodą oraz dzięki uprzejmości National Park Service, Stany Zjednoczone.

Chciałbym gorąco podziękować pani Teresie Vazquez de Vado z Harpers Ferry Center za pomoc i udostępnienie zdjęć oraz rysunków ze zbiorów National Park Service.